

Ferenczy László feljegyzései a fogházban

1945. október 30–31.

Nevem: vit. Ferenczy László, születtem 1898. márc. 8-án, Felsővisón, r.k. nős vagyok. Édesapám Máramaros megyében főszolgabíró volt. Katonai pályára készültem, s mint ilyen, gyermekkorom óta katonai nevelésben részesültem. 1917. augusztus 17-én lettem felavatva a budapesti 1. honv. gyalogezredhez, mert mindvégig jeles tanuló voltam. 11 hónapig voltam kint a harctéren az első világháborúban, hol az arany és ezüst vitézségi érmet érdemeltem ki. A trianoni békét követő általános leszerelés miatt 1921-ben léptem át a csendőrséghez, hol 1934-ig különböző tanalakulatoknál teljesítettem szolgálatot mint oktató és mint osztálysegédtiszt. Közben vitézzé avattattam. 1924-ben főhadnaggyá, 1928-ban pedig századossá neveztettem ki.

1934-ben Gyulára kerültem szárnyparancsnoki minőségben. A szárnyam területe 3 járásra terjedt ki: gyulai, szeghalmi és békési járásra. Ezen a területen élt a legtöbb földmunkás nem emberhez méltó életet, szemben a kiváltságosok uralmával. (A *Viharsarok* szerzője¹ is erről a területről írta meg a könyvét.) Ez nagy hatást váltott ki nálam. A szeghalmi és vésztői kubikusokat lakásukon kerestem fel, és külön tanulmányoztam életüket és megélhetésüket. A sok leventelövezetés szuronyos csendőrökkel mind közülük kerültek ki, s ez már fel sem tűnt senkinek sem, hozzászoktatták az ifjúkorban a csendőrszuronyokhoz, pedig nem régen azelőtt, ha csendőrszuronyok között kivittek valakit az utcán, az egész falu lakossága kitódult az utcára, oly ritkaságszámba ment az ilyen kísérés és akkor is csak gonosztevővel szemben alkalmazták. A sok javaslatom és kísérletem meddő kísérlet maradt, még csak választ sem kaptam.

Ekkor virágzott a korrupció is, ami ellen szintén harcoltam. Itt láttam először, hogyan dézsmálják meg egyes kiváltságosok az adózók verejtékkel szerzett filérjeit, s nyílt nyomozást indítottam az egyik főszolgabíró ellen. Bár a nyomozás a legsikeresebb eredménnyel járt, mégis beletört a bicskám, mert nagyhatalom volt a gróf Almássy család. Engem 1938. április 17-én áthelyeztek Debrecenbe, a nyomozati iratokat pedig felrendelték az igazságügy-minisztériumba, s az még ma is ott van. A főbíró később nyugdíjba ment, de becsületén csorba nem esett.

Debrecenben először a nyomozó alosztályhoz kerültem mint beosztott, 7 hónap elteltével pedig mint parancsnok. 1939. febr. 15-én a debreceni szárnyparancsnokkal felcseréltek, és átvettem a szárnyparancsnokságot. Ez az intézkedés az

1 Féja Géza.

előző események miatt, ugyancsak a gróf Almássyak közbenjárására történt, mert a területgyarapodással kapcsolatban történt új kerületi beosztással a gyulai osztály a debreceni kerülethez csatoltatott. A nyomozó alosztály pedig az egész kerület területén működött. 1939. július elsejével a törzstiszti tanfolyamba vezényeltettem, amit ez év október végével „jeles” eredménnyel végeztem. 1940. ápr. elsejével a debreceni kerülethez nyertem beosztást, mint „M” előadó. Május elsejével pedig Kassára helyeztettem át mint nyomozóalosztály-parancsnok. Az utódom késői bevonulása és az átadások miatt csak május végével vonulhattam be Kassára. Bevonulásomkor értesültem arról, hogy a kormányzó úr nyáron tartózkodása idejére a gödöllői kir. kastélyba leszek szolgálattételre vezényelve. Ezért a nyomozóalosztály-parancsnokságot csak 1940. november 4-ével vettem át véglegesen, mert az előkészületek – kastélyszolgálat tanulmányozása stb. is lekötötték időmet.

1942. július 10-ig voltam Kassán nyomozóalosztály-parancsnok. Ekkor Budapesten helyezkedtem el a központi nyomozó parancsnoksághoz mint előadó.

A nyomozó alosztályoknál teljesített szolgálatom alatt sem Debrecenben, sem Kassán baloldali vagy más politikai természetű nyomozást nem folytattam. Kizárólag nagyobb szabású intellektuális bűncselekmények nyomozásával foglalkoztam. Az elért szép sikerek miatt később nemcsak a kassai nyomozó alosztály területén folytattam ilyen nyomozásokat, hanem ha más területen is előfordult nagyobb szabású intellektuális bűncselekmény, a nyomozás vezetésére ide lettem vezényelve.

Nagyobb szabású nyomozásaim:

A tiszántúli lóvásárló bizottság 800 ezer pengős csalási ügye. Ennyivel károsították meg a kir. kincstárt akkor, amikor az adófizető polgárok fillérjeiből hadfelszerelési adó kivetésével tudták csak a hadsereget felszerelni. Tanulságos, érdekes nyomozás volt.

A mándoki főszolgabíró 200 000 pengős sikkasztási ügye az erdélyi menekültek ellátmányából.

A honvédségnél bevezetett szögmérőről ismert Sáray Albert alezredes okirat-hamisítási ügye.

Vadas Rezső volt szobi főszolgabíró, Sáska Dezső volt lévai alispán és több társának tanúsítványok kiadása körül elkövetett okirat-hamisítási és megvesztegetési ügyei.

Ujhelyi Sándor Szabolcs megyei földbirtokos szabotázsügye. 1942-ben 1200 hold földbirtokának legnagyobb részét bevetetlenül parlagon hagyta, sertéseket nem nevelt, s mint nagybirtokos saját magát, családját és cselédségét a község nincstelenjei részére kiutalt zsírból tartotta el. Ez az ember Szabolcs megye akkori főispánjának – Jékey Ferencnek – unokatestvére. A főispán ez évben terjesztette elő Ujhelyi Sándort mint mintagazdát „gazdasági főtanácsosi” címmel és jelleggel való felruházásra. Leleplezésemre persze nem lett „méltóságos úr”. Az akkori általános viszonyok jellemzésére írtam le ezeket.

Budapestre helyezésem után a központi beosztásban már nyomozásokat nem vezettem. 1944. január 7-ével a vezérkari főnökség alárendeltségébe tartozó Tábori Rendészethez lettem vezényelve mint tábori csendőr-nyomozóparancsnok. Állományom négy beosztott csendőrtiszt és 60 fő nyomozó volt. Kizárólagos feladatomból volt a honvédtisztek, altisztek és legénység által a hadműveleti területen elkövetett katonai és egyéb bűncselekményeknek a nyomozása.

Ebben a beosztásban 1944. március 10-én a kormánytól azt a különleges feladatot kaptam, hogy a Londonba emigrált prominens lengyel személyeknek Varsóban, Krakóban és Lembergben visszamaradt családtagjait csempésszem ki Magyarországra. Feladatomból végrehajtására márc. 16-án indultam el Lembergbe iratokkal és névjegyzékkel együtt. 18-án jelentkeztem Lakatos Géza altábornagnál, a megszálló erők parancsnokánál, ki közölte velem, hogy csupán annyiban tud támogatni, hogy nem vesz tudomást rólam. Ha azonban munkámról a németek tudomást szereznek, ellenem megindítja a vizsgálatot. A lengyel családokat 19-ére Lawocznéra kirendeltem, hol a rendészeti századnál már jövet megvettem az előkészületeket az átcsempészéshez. Amikor 19-én délután Lawocznéra megérkeztem, a lengyel családok már ott vártak a rendészeti századnál, de egy távmondati rendelet is, mely szerint feladatomból abbahagyva, azonnal vonuljak be. Ekkor tudtam meg azt is, hogy a németek Magyarországot megszállták. Pár napos késéssel vonultam be, mert a Tisza–Bodrog vonalát a németek lezárták. Bevonulásom után 2 nap múlva a csendőrfelügyelőségtől telefonrendeletet kaptam, mely szerint vezényelve leszek mint összekötő a német biztonsági rendőrséghez. Farago altábornagy úr szóban is közölte velem, hogy összekötötést kell tartanom hozzá, a BM XX. osztályhoz (csendőrségi szolgálat) és a közp. nyomozóparancsnoksághoz.

Amikor a német biztonsági rendőrség a zsidók összeszedését megkezdte, Jaross belügyminiszter úrtól írásbeli rendeletet kaptam, amely szerint az akcióval kapcsolatban, mint összekötőtiszt, tartsak összekötötést a német és magyar hatóságok, valamint a karhatalmat elrendelő, illetve vezénylő belügyi szervek között. Farago altábornagy úrtól pedig külön eligazításra azt az utasítást kaptam, hogy szoros megfigyelést végezzek különösen a tekintetben, hogy nem történnek-e visszaélések, a németek részéről pedig túlkapások, és minden legkisebb eseményről – ha lehet naponta – részletesen tájékoztató jelentést terjesszek elő az elrendelt helyekre.

Az első értekezletet Baky államtitkár tartotta emlékezetem szerint 1944. ápr. 6-án² Budapesten a BM tanácstermében. Ezen részt vettek az érdekelt csendőr- és rendőrkap.-ok vezetői és a polgári hatóságok vezetői. Ekkor csak arról volt szó, hogy német katonai kívánságra, kizárólag hadműveleti okokból lesznek a zsidók hátrább szállítva a határoktól, és részben gettóba, részben a megbízhatatlanok internálótáborba szállítva. Deportálásról szó sem volt. Csak később, május elején

2 Helyesen: április 7-én.

hallottam a németektől, hogy az összeszedett zsidókat ki is szállítják Németországba, és ott őket munkára fogják beállítani. Ezt Endrével ők már részleteiben letárgyalták, és a szállítást is ők – a németek – végzik.

Bár katonai felfogással ellentétesen, de Isten-ember előtt igazolhatóan, tisztán emberi érzésből mindent elkövettem, hogy a zsidóságon ott, ahol lehet kivételezésekkel – minden ellenszolgáltatás nélkül – segítsek, sajnos a németek és Endre nagy ellenőrzése mellett nem nagy eredménnyel. (Lásd Vozáry anyósát!)³ Tanúkat megnevezni nem tudok, mert az ilyet nem tanúk jelenlétében csináltam. Egyet azonban bizonyítani tudok, dr. Tápay Istvánné munkácsi orvos feleségével, aki útján köszönte meg nekem [sic!] egy szolyvai zsidó család megmentését a deportálástól. De ezen állításomat a következőkkel valószínűsítem és alátámasztom:

- 1./ A Zsidó Tanácshoz tartozó Stern Sámuel, dr. Wilhelm és dr. Winkler⁴ ügyvéd urakkal közöltem, hogy itt oly szigorúan csinálják a németek a zsidók összeszedését, hogy más megoldás nincs, mint az, hogy a zsidók meneküljenek Romániába.⁵
- 2./ Térképen mutattam meg a Zsidó Tanács említett urainak azt, hogy melyik az a határrész, ahol legkönnyebb átmenni, és leglazább az ellenőrzés.
- 3./ Dr. Wilhelm és Winkler⁶ közölték velem, hogy ők nem szöknek meg, mert megbízható búvóhelyük van. Még a búvóhelyüket is elárulták nekem.
- 4./ Dr. Auer György főügyész úr a Keresztény Zsidók Szövetségének elnöke és az ide beosztott Jánosy pap tanár konkrét esetekre is emlékezni fognak, hol, mikor támogattam a zsidókat menekülni (kistarcsai tábor).
- 5./ Antal István min. jelenlétében megdöbbenően és megrendítően jelentettem Sztójay miniszterelnök úrnak a zsidósággal történeteket. Jelentettem azt is, hogy értesülésem szerint a munkára nem alkalmasokat a németek Auschwitzban krematóriumokban kivégzik.

Úgy volt, hogy Sztójayék útján a kormányzó úr elé kerülök, de mert túlságosan fel voltam háborodva, valószínűleg ezért maradt el ezen az úton legfelsőbb kihallgatásom. Ezért

3 Endre László az utolsó szó jogán elmondott beszédében (1946. január 3.) az alábbiak hangoztak el Vozáry Aladárral kapcsolatban: „Elismerem azt, hogy a legradikálisabb álláspontot képviseltem anélkül a kérdéskörben, hogy a táborokba kiket kell beszállítani, és kik azok, akikkel ne kivételezzenek. Mindig nyomatékosan megjelöltem azt, hogy a mentesítettek, akiknek legális a mentesítésük, itt kell hagyni, és csak azokra szólt az intézkedésem, hogy benn hagyják őket a szállítmányokban, akik nem legális mentesítettek, akiket köznyelven kivételezetteknek neveztek. Ilyen volt a Diener-eset, a Vozáry esete és még egy harmadik...” Lásd: *Az Endre-Baky-Jaross-per*; 442. o. Ha Ferenczy valóban megpróbált volna segíteni Vozáryéknak, akkor ennél a zárójel megjegyzésénél többet írt volna. Pere során egyszer sem került szóba az eset.

4 Winkler nevű tagja nem volt a Zsidó Tanácsnak. Ferenczy harmadik tárgyaló partnere Pető Ernő volt.

5 Ferenczy Sternékkal 1944 július–augusztusában találkozott, amikor a vidéki zsidók deportálását már befejezték.

6 Helyesen: Pető.

- 6./ a Zsidó Tanács említett három ura útján kerültem a kormányzó úr elé, hogy a valóságot megjelentssem, és ez által a kormányzó urat a közbelépésre rávegyem, amit Stern Samu lakásán dolgoztunk ki. Ez 1944. július⁷ hóban történt.
- 7./ Jelentésemre a kormányzó úr menesztette azonnal Endrét és Bakyt, majd Jarost is.⁸ Ezután engem bízott meg a zsidóügyek továbbvitelével. Később Bonczos kinevezésével írásban is megkaptam ezen megbízatást.⁹
- 8./ Elkészítettem a németeknek szóló 5 pontból álló tiltakozó jegyzéket, amit bemutattam a kormányzó úrnak, s azt jóváhagyta, csupán azt rendelte el, hogy adjam át a szöveget a külügyben, hogy azt diplomatanyelvre fordítsák le (Csopey dr. min. tan.).
- 9./ A németek SS-hadosztályokkal fenyegetőztek, jelentettem a kormányzó úrnak és Jungerth-Arnóthy áll. külügymin. helyettesnek, hogy ez csak blöff, mert erejük már nincs. Felderítettem a németeknek Magyarországon levő összes erejét, ami igen gyenge számot mutatott 1944. augusztusban, mert néhány századon kívül csupán intézetekből és magasabb parancsnokságokból állott. Augusztus 25-ét jelöltem meg, mint a németek felé megtagadásra legalkalmasabb időpontot, melynek érdekessége, hogy e napon léptek ki a háborúból a románok.¹⁰ Annak dacára, hogy a tiltakozó jegyzéket a minisztertanács is le-tárgyalta, a kormány még 28-án sem merte átadni a tiltakozó jegyzéket, annyira félt a németek Gaujától. Pedig akkor már a válasz is megérkezett, mert a tiltakozó jegyzéknek egy példánya a kormányzó úrnál is volt, aki azt 25-én egy alkalmi kihallgatásnál Veesenmayer követnek átnyújtotta.¹¹ A németek a zsidókérdésben teljesen deferáltak. Tanú: Bonczos.

Ezután a zsidókérdésnek egy következő szakasza következett:

A kormány arra kötelezte magát, hogy a zsidókérdést a magyar érdekeknek megfelelően maga oldja meg saját közegeivel és saját eszközeivel. Idegen hatalomnak nem adja ki, de a fővárosból vidékre fogja kitelepíteni és munkába állítani. Ennek végrehajtását sürgette Hennyey külügyminiszter, mert a németek csak ennek végrehajtása után mutatkoztak hajlandónak a svájci és svéd menleveles zsidóknak átutazó vízumot adni.

A végrehajtás ellen szólt v. Faragho tervezett útja, vagyis a kormányzó úr vonala. Én a v. Faraghotól kapott intézkedéseket hajtottam végre, vagyis a zsidók-

7 Helyesen: augusztus.

8 Endre Lászlótól 1944. július 20-án Jaross Andor vont a zsidókkal kapcsolatos ügyek intézésének jogát. Baky László augusztus 9-én mondott le, és hivatalosan szeptember 2-án mentették fel belügyi államtitkári állásából. Horthy már júniusban tervezte, óhajtotta Endre és Baky leváltását, nem valószínű, hogy Ferenczy augusztusi kihallgatásának ebben bármi szerepe lett volna.

9 Bonczos Miklós 1944. augusztus 7-től volt belügyminiszter. Ferenczyt augusztus 29-én bízta meg a zsidóügyek intézésével.

10 A román átállás augusztus 23-án történt.

11 Horthy augusztus 24-én délben kérte magához Veesenmayert. Nincs nyoma az iratokban, hogy bármiféle iratot átadott volna a birodalmi teljhatalmú megbízottnak.

hoz nem hozzányúlni, sőt fokozatosan a sárgacsillagos házakat megszüntetni. A visszamaradt zsidóknak megmentése tehát kizárólag az én munkámnak tulajdonítható, és megmentésük érdekében nyílt harcot folytattam már. Tanú: Zsidó Tanács 3 fő tagja, Bonczos volt belügyminiszter és v. Faragho.

Antiszemita nem voltam. Tanú: Újváry Sándor zsidó író, Budapest, Nagyboldogasszony útja lakos (iroda Akadémia u. 1. sz. alatt) és Pécsi Pál újságíró. Előbbi jó barátom.

A németekkel csak szolgálatilag és lehető[leg] ritkán érintkeztem. Társaságukba nem jártam, szórakozni, de még sétálni sem láthatott velük senki. Nyilvános szórakozóhelyen sem fordultam meg velük. Autójukba egyetlenegyszer sem ültem, sem ők az enyémbé. Külön díjazásban nem részesültem. Német kitüntetést nem kaptam. Apám főszolgabíró dacára mindig '48-as párti volt, s az ő választókerületében csakis '48-as képviselő juthatott be. Fia nem lehetett németbarát. Tanú: Hajnácskőy ezredes, aki 1945 februárjában Sárvárról üzent ki hozzám segédtsíztje útján – dr. Szabó Károly szds. útján –, hogy a felsőbbbség már rossz szemmel nézi és figyeli a németellenes magatartásomat. Tanúk: Hajnácskőy László ezredes (itt van), dr. Szabó Károly és dr. Nyitrai Gusztáv csendőr századosok (még Bajorországban vannak tudtommal).

Budapestet elhagyni nem akartam. Bizonyíték: Annak dacára, hogy a csendőr családok Dunántúlra áttelepítése már 1944 nyarán megkezdődött, feleségemet és akkor 10 hónapos gyermekemet csak december 7-én szállítottam ki Nickre, amikor már lakásunk Csörsz utcai frontját lőtte a tüzérség. Csakis a gyermek megmentése érdekében. Továbbá, amikor a központi nyomozóparancsnokság Nickre telepítése elrendeltetett, egy szűkebb törzsnek vissza kellett maradni Budapesten. Visszamaradásra magamat és dr. Szuhay (?) t. szds.-t és 6 csendőrt jelentettem be. Ezek maradtunk is vissza. [sic!]

1944. dec. 10. táján a budapesti német egységes karhatalmi parancsnokságtól egy körözüvényt kaptam, mely szerint az egységes német karh. par.-ságnál másnap tartandó értekezletre a közp. nyom. pk. jelenjen meg. Az értekezletre Kerekes dr. századost rendeltem ki azzal, hogy jelentse meg, hogy a közp. nyomozó parancsnokság már kitelepült Dunántúlra, és csak egy szűkebb kör maradt vissza, és hogy a csendőrség Budapesten nem illetékes működni. Másnap, 12-én Ládai államtitkár magához rendelt, és dr. Lulay László t. szds. jelenlétében kérdőre vont, hogy miért és milyen rendelkezések alapján telepítettem ki Dunántúlra a nyomozókat. Jelenttem, hogy a HM XX. oszt. rendeletére, mire azt a parancsot kaptam, a HM XX. erre nem volt illetékes, ezért azonnal rendeljem vissza a nyomozókat. Erre 17-én 20 nyomozót vissza is rendeltem.

December 23-án délben indultam el Nickre, hogy a karácsonyi ünnepeket családommal tölthessem. Visszautazni már nem tudtam, mert a gyűű Budapest körül már bezárult. Tanú, hogy Budapesten akartam maradni: Kriger Károly

t. honv. budapesti villamos-kocsivezető, akit megkértem, hogy 26-ra fűtsön be a szobámba, mert akkor érkezem vissza.

A Szálasi-éra alatt okt. 18-tól kezdve az alakulatom Dunántúlra kitelepítésével foglalkoztam. Amikor pedig Nicken rekedtem, hosszú idő telt el, míg a nyomozókat összeszedtem. Azután a nyilasok visszaéléseit és túlkapásait nyomoztattam kizárólag, és jelentettem a közbiztonsági osztálynak. Ellene voltam a kitelepítésnek. Tanú ezekre az egész közbiztonsági osztály. Március elsejével nyomozóiskolát állítottam fel, s új nyomozókat képeztem ki. Tehát céloom nem volt kitelepülni. Bizonyíték még, hogy családomat nem telepítettem ki Németországba, már jó előre dec., jan. és febr.-ban, mint azt a többiek tették, hanem dacára, hogy 13 hónapos kisgyermekem volt, családom végig velem maradt, s csak akkor szállítottam őket az alakulatommal együtt, amikor tüzérési lőtávolságba kerültünk, és hátraszállításra parancsot kaptam.

Nagy felelősség terheli a Szálasi-kormány minden egyes tagját, de különösen Vajna Gábort és Markóczy altábornagyot a 1 ½ millió magyarnak Németországba történt és kényszerített kitelepítéséért. Csak arra volt jó, hogy amit a németek nem tudtak kirabolni az országunkból és magukkal vinni, elvették attól a másfél-millió magyartól, akik utolsó holmijukat akarták megmenteni. Ismét becsaptak a németek, vagy Markóczy és Vajna hazudtak. Nagy árat fizettünk ezért, az biztos, hogy ezzel szemben a magyarság végérvényesen okult és tanult a németbarátságból, és levonta az összes konzekvenciákat. Továbbá azok is kiábrándultak a nyilas-keresztes pártból, akik nagy reményeket fűztek hozzájuk. Ezeket végérvényesen letűnteknek lehet tekinteni.

Én családommal együtt f. év július 14-én jelentkezünk az amerikai parancsnokságnál, s hazaszállításunkat kértük. A hazaszállításra igazolványokat is kaptunk, az enyém az őrizetbevett iratok között van. Aug. 20-án az amerikai CIC többünket őrizetve vette, és különböző táborokba gyűjtöttek bennünket. Családom azóta már biztosan otthon van.

A Szálasi-kormánynak az esküt letettem, éppúgy, mint mindenki, minden tiszt és tisztviselő. A szolgálatot megtagadni nem lehetett, mert kijelentették, hogy totális háború van, ahol a nyugdíjasnak is dolgozni kell, aki pedig nem dolgozik, az meghal. Beteget nem jelenthettem, mert egészséges vagyok.

Azonban semmiféle tevékenységet nem fejttem ki abban az irányban, hogy uralomra kerüljenek! Tanúim: a budapesti csendőrtisztikar.

- . -

Budapest, 1945. október 30.

vitéz Ferenczy László s.k.

– Megjegyezni kívánom még, hogy az április 6-i¹² értekezleten Baky államtitkár közölte velem, hogy a zsidóügyeket Endre államtitkár fogja átvenni, és a részletintézkedéseket ő fogja a helyszínen kiadni. Endre ezután gyakori körútjai alkalmával a helyszínen is ellenőrizte a végrehajtást, és értesülésem szerint mindenütt a radikális végrehajtást követelte a területi hatóságok vezetőitől, azaz a kivételezetteket is követelte táborba összegyűjteni és elszállítani. Ez azonban a hatóság jóindulata folytán – tudtommal – nemigen lett végrehajtva.

Emlékezetem szerint Endre értekezleteket a következő helyeken tartott a helyi és területi rendőr-, csendőr-, polgári és katonai hatóságok vezetőivel: Nyíregyházán, Szatmárnémetiben, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Szegeden és Siófokon. Endre mindenütt a radikális megoldást követelte. A szegedi és siófoki értekezleten Baky államtitkár is részt vett, és itt ő elnökölt. Nagyon kínos volt a két államtitkár közötti ellentét, mert Baky a kivételezettekhez nem engedett hozzányúltni, míg Endre követelte, hogy az utolsó szállítmánnyal ezeket is el kell szállítani. Baky ismételt hangoztatta, hogy a kivételezettekhez nem szabad hozzányúltni, és a rendelkezés pontos végrehajtásáért a hatóságok vezetőit teszi felelőssé! A siófoki értekezleten ez az ellentét annyira kiéleződött a két államtitkár között, hogy Baky eltávozott. Az értekezleten a német biztonsági rendőrség is képviseltette magát 3-4 taggal, és ott magukkal hozott tolmács segítségével jegyzeteket készítettek.

Én az értekezletekre esetenként a BM úrtól [Jaross Andor] kapott távmondati vagy írásbeli rendelettel lettem kirendelve, hogy azon mint összekötő vegyek részt. Megjegyzem, hogy az eredeti rendelkezéstől eltérően, nekem a karhatalom-igénylésekkel kapcsolatban semmiféle funkcióm nem volt, mert minden területre külön karhatalmi parancsnokokat nevezett ki a BM úr [Jaross Andor], akik a karhatalom felett a hatósági igényléseknek megfelelően diszponáltak. Így az én feladatom kizárólag a Faraghótól kapott megfigyelésekre és eseményjelentésekre szorítkozott.

Három helyen állítottam fel jelentésgyűjtő-állomást. Munkácson, Kolozsváron és Hatvanban.¹³ Az értekezleteken kívül én más helyen nem is fordultam meg. Ezen három helyről küldtem szét a detektíveket és nyomozókat – 18-20 főt – a nagyobb és mozgalmasabb helyekre megfigyelésre egy-egy nagyobb területet kapva, azon feladattal, hogy az ott előfordult eseményekről, esetleges visszaélésekről naponta tegyenek írásbeli jelentést hozzám. Ezekből a jelentésekből készítettem el én a tájékoztató jelentéseket. Az én összefoglaló jelentésem csak egy töredékét képezi a beérkezett jelentéseknek, mert csak azt vettem fel, amit elhallgatni már nem lehetett. A német biztonsági rendőrség emberei mindenütt ott voltak, és tolmácsaik segítségével legtöbbször hamarabb tudtak meg mindent, mint én a detektívek és nyomozók jelentéseiből.

Egy alkalommal hangulatjelentést is terjesztettem elő Munkács városáról,

12 Helyesen: április 7.

13 Egy további állomáshelye Kiskunfélegyháza volt. Lásd Ferenczy június 17-i jelentését.

melynek kizárólag az volt a célja, hogy még a gyanú árnyékát is elhárítsam magamról, hogy más irányban kezdek dolgozni.¹⁴ Ekkor ugyanis a zsidóságtól értesültem arról, hogy Auschwitzban állítólag krematóriumok lennének felállítva, és a nem munkaképes zsidókat ott elhamvasztják a németek. Először a német parancsnoknál [Adolf Eichmann] jártam el, hogy engedjék meg nekem azt, hogy Auschwitzba kiutazhassam, és ott megtekinthessem a gyűjtőtáborot. A német parancsnok [Adolf Eichmann] közölte velem, hogy ennek semmi akadályja nincs. Azután a hallottakat azonnal szóban jelentettem Faragho altábornagy úrnak és Sztójay miniszterelnök úrnak, kiktől a kiutazásra az engedélyt, illetve a rendelkezést megkaptam. Amikor a kiutazáshoz az előkészületeket megtettem és már csak az időpontot kértem, a német parancsnok [Adolf Eichmann] kijelentette, hogy most semmiképpen sem utazhatom ki, csak az utolsó kiszállítást követő 30 nap elteltével. Ez a német válasz még jobban megerősítette bennem azt a gyanút, hogy a zsidóságnak Auschwitzról tett közlései igazak lehetnek. Ekkor mindent elkövettem, hogy a Zsidó Tanács segítségével ifj. Horthy Miklós útján a kormányzó úr elé kerüljek, és ott mindent feltárjak. A kormányzó úr elé teljesen kész programmal mentem, amit előzetesen Stern Samuval, dr. Wilhelmmel és dr. Winklerrel¹⁵ együtt beszélünk meg. A további deportálást sikerült is megakadályozni.

Érdekes volt a kormányzó úr állásfoglalása a zsidókérdést illetően, ő nem bánta azt, ha a kis zsidókat kiviszik. Maga mondta nekem az első jelentkezésemkor e szavakkal „...nem bánom én, akárhova viszik a kis zsidókat, csak a gazdag és értékes zsidókat nem engedem kivinni!” Felvilágosító jelentésemre a katonai stílusban már elkészített „Tiltakozó jegyzék”-nek elolvasása után mosolygott a kormányzó úr, és tervemet jóváhagyta. Elrendelte, hogy mindenben az ő parancsára hivatkozhatok. Látszott a kormányzó úron, hogy a német protektorátustól nagyon félt, mert megkérdezte tőlem, hogy mi lesz, ha a németek teljesen megfognak szállni bennünket? Jelenttem, hogy ezt teljesen kizártnak tartom, s ezt azzal magyaráztam, hogy a németeknek utolsó erőfeszítésükben nagyobb szükségük van ránk, mint arra, hogy a zsidókat kiszállítsák.

Pár nap múlva arról értesültem, hogy a kormányzó úr a munkaszolgálatos zsidóknak Németországba kiszállításához hozzájárult.

Azonnal újból jelentkeztem a kormányzó úrnál kihallgatásra, s velem is közölte azt, hogy hozzájárult ahhoz, hogy a munkaszolgálatos zsidókat a németek munkára kiszállítsák. Közölte a kormányzó úr, hogy ezeknek a létszáma mindössze húszezer. Jelenttem, hogy sokkal több, legalább 80 000. Újból jelentettem Auschwitzot és azt is, hogy semmi garanciánk nincs arra, hogy a németek azokat valójában csak munkára fogják használni. Azután rámutattam arra is, hogy ezek képviselik az erőteljes fiatalságot, ami van olyan értékes, mint a gazdag zsidó. Ism-

14 A II/3-as hangulatjelentés június 8-án készült Hatvanban.

15 Helyesen: Petővel.

telten kértem a kormányzó urat, hogy egyetlenegy zsidót se adjon ki a németeknek. Ugyanekkor érdeklődött a kormányzó úr, hogy milyen ember Bonczos Miklós, az új belügyminiszter, és lehet lesz-e vele e kérdésben nekem összhangban dolgozni [sic!]. Jelenttem, hogy az új belügyminiszter urat én már mindenről tájékoztattam, és a zsidókérdést illetően egyforma állásponton vagyunk. (Bonczos ui. ekkor még nem volt jelentkezni a kormányzó úrnál, mint új belügyminiszter.)

Az ezt követő napon Csatay honv. miniszter parancsára hivatkozva felkeresett engem Hennyey altábornagy úr, a HM XX. csoport vezetője, akihez a munkaszolgálatosok tartoztak, s közölte velem, hogy a kormányzó úr hozzájárulása folytán a munkaszolgálatos zsidókat át kell adják a németeknek, és az átadás módozatait jött velem megbeszélni. Még ugyanaznap Bonczos belügyminiszter úr közölte velem, hogy a kormányzó úr a munkaszolgálatos zsidók kiadásához hozzájárult. Mindkét úrnak jelenttem, hogy én másképp vagyok informálva, mert úgy tudom, hogy a kormányzó úr egyetlenegy zsidót sem hajlandó a németeknek átadni. Az urak előtt azonban elhallgattam azt, hogy én előző nap délután voltam a korm. úrnál, akihez ifj. Horthy Miklóson keresztül bármikor bejuthattam, és ehhez a kormányzó úr engedélyét is bírtam.

Bonczos ui. csak ezt követőleg 2-3 nap múlva jelentkezett a kormányzó úrnál mint új belügyminiszter, amikor is ugyanolyan szellemben Bonczossal is letárgyalta a korm. úr a zsidókérdést. A kihallgatás után Bonczos magához rendelt, és megerősítette azon állításomat, hogy egyetlenegy zsidót sem adunk ki a németeknek. Ez mind július végén, augusztus elején és közepén játszódott le. Tanúk: korm. úr, Bonczos Miklós, Hennyey volt külügyminiszter. Esetleg a Zsidó Tanács 3 fő tagja, de nem vagyok biztos benne, hogy erről tájékoztatta-e őket.

Később kutattam utána, hogy ki lehetett az, aki a kormányzó urat rábírta arra, hogy a munkaszolgálatos zsidókat kiadja, de nem tudtam megállapítani. A beszélgetésekből úgy vettem ki, hogy a Sztójay-kormány tagjai rémisztgették a kormányzó urat a protektorátussal. Amikor a tiltakozó jegyzéket ástilizálás céljából átadtam Csopey Dénesnek, azt megmutatta Jungerth-Arnóthynak is, ki magához kéretett, s közölte velem, hogy ezt nagyon merész vállalkozásnak tartja. Amikor pedig a jegyzék átadásának napja is ki volt tűzve, Jungerth eltűnt Budapestről, és napokig senki sem tudta azt, hogy merre van.

A zsidóságnak Budapestről vidékre való kitelepítését pedig úgy tudtam húzni és halogatni, Hennyey külügyminiszter állandó sürgetései dacára, hogy időnként ki-kirándultam autóval, s mindenünnen a legnagyobb nehézségeket jelentettem. S úgy jelenttem, hogy találtam helyet, az előkészületeket is megtettem, napok múlva előjöttem az akadályokkal és nehézségekkel. Ezzel hosszú időt tudtam húzni. Tanú: a Zsidó Tanács 3 fő tagja.

Budapest, 1945. okt. 31.

vit. Ferenczy László alez. s.k.

Gépelte tisztázta. ÁBTL V-79348, 280–289. o.